شەشۇشى قادامدى جاقسى باسپ، دامۇدىڭ جاڭا جاعدايىن اشتى

(باسى 2 ـ بەتتە)

جوعارى ساپالى دامۇدىڭ تەتىگى جاڭالىق اشۇدا، جەتەك ەتۇدە.

"جاڭا جۇڭگو قۇرىلعاننان كەيىنگى ۇزاق مەزگىل ىشىندە، شاڭحايدىڭ ونىمدەرى مەن تەحنيكاسى اسا اۋقىمدى كولەمدە بۇكىل ەلدىڭ ەكونوميكالىق قۇرىلىسىنا تىرەك بولدى. بۇگىن شاڭحاي مەن چاڭجياڭ اتراۋى ءوڭىرى ساپالى ءونىم ۇسىنىپ قالماستان، ونان دا ماڭىزدىسى، جوعارى دەڭگەيدەگى عىلىم ـ تەحنيكالىق قامداۋ ازىرلەپ، بۇكىل ەلدەگى جوعارى ساپالى دامۇعا تىرەك بولۋدى كەرەك". باس شۇجي شاڭحاي مەن چاڭجياڭ اتراۋى وڭىرىنە ۇلكەن ءۇمىت ارتتى.

ءبىر ولكە ـ قالاداعى جاۋاپتى جولداس سول جەردەگى ورتا، شاعىن، ۇساق كاسىپورىندارىدىڭ "توسىن تابىسىن" بايىندادى: "ولكەدەگى بۇرىن حالىقارالىق ءىرى كاسىپورىندارمەن سەلبەسەتىن ورايى جوق شاعىن كاسىپورىندار قازىر ەل ىشىندەگى سەلبەستىك ورايلارىن ىركەس ـ تىركەس قابىلدادى، ناتيجەسىندە ولاردىڭ دامۇ ورايى كوبەيە ءتۇستى".

باس شۇجي شي جينپيڭ بۇل جونىندە تەرەڭ اسەرمەن بىلاي دەدى: "جاڭالىق اشۇ ارقىلى دامۇعا دەم بەرۋدە ءبىزدىڭ نەگىزگى قوسىنمىز، قۇراما قوسىنمىز بار، دەسەدە، كەيدە ورتا، شاعىن، ۇساق كاسىپورىندارىدىڭ 'ىزالدىلىعىنا' دا سۇيەنۋىمىز، ورتا، شاعىن، ۇساق كاسىپورىندارىدىڭ جاڭالىق اشا دامۇىنا قولداۋ كورسەتۋىمىز كەرەك".

سودان ءبىر كۇن بۇرىن، ول انحۇيداعى جاڭالىق اشۇ سارايىندا تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزدى. بۇل ارادا جاڭا تەحنيكا، جاڭا ماتەريال، جاڭا ءونىم، جاڭا كاسىپ سالالارى شوعىرلانعان. چاڭجياڭ اتراۋدەمەن ەندى عانا توعىسقان انحۇيدىڭ بىرنەشە جىلدان بەرگى جاڭالىق اشۇ ناتيجەسى كورنەكتى بولىپ وتىر. "انحۇيدىڭ بۇرما جولدا باسپ وزۇدى، قارىشتاپ دامۇدى جۇزەگە اسىرىپ، '14 ـ بەسجىلدىق' كەزىندە بۇكىل ەلدەگى ولكە ـ قالالار قاتارىندا ۇزدىكسىز العا جىلجۇىنىڭ تەتىگى ـــ جاڭالىق اشۇعا سۇيەنۋدە. جاڭالىق اشۇدىڭ نەگىزىن ونان ارى بەكەمدەپ، تابانداپ، ىلعىپەن ۇزاق ۋاقىت تالقىلاپ قۇلشىنۋ كەرەك".

ما ـ انشان قالاسى انحۇيدىڭ چاڭجياڭ اتراۋىن ءبىر تۇلعالاندىرىپ دامىتۋعا تىرەسۋىنىڭ الدىڭعى شەبى سانالادى، ول بولات ـ تەمىر كاسىبىمەن قۇرىلعان، بولات ـ تەمىر كاسىبىمەن گۇلدەنگەن. ماڭاڭ بۇل قالانىڭ تاماشا تانىسقىسى بولىپ تابىلادى.

60 نەشە جىلدان بەرى، ماڭاڭ تۇبى ەلىمىزدىڭ بولات ـ تەمىر سالاسىنداعى كوپتەگەن "بىرىنشىلەردى" ومىرگە اكەلگەن، داڭقتى تاريحقا يە، دەسەدە جاڭا داۋىرىندەگى ماڭاڭ تۇبىنىڭ دامۇى دا كوپتەگەن جاڭاسىن ـ سايىستارعا ءدوپ كەلىپ وتىر. 2019 ـ جىلدىڭ سوڭىندا، ماڭاڭ تۇبى مەن باۋ ـ ۋ تۇبى ستراتەگيالىق قايتا قۇرىلىمداۋ اتقارىپ، اتىن جۇڭگو باۋ ـ ۋ ماڭاڭ تۇبى دەپ وزگەرتىپ، ءبىر سەكىرىپ ـ اق دۇنيە جۇزدىگىنە دەڭگەيدەگى بولات ـ تەمىر كاسىپورىنىنا اينالدى.

ساپالى قورىتپا مەتال شىبىق ماتەريالدارى سەحىندا تەمىر ۇشقىنداري شاشىراپ، سەحتا قاربالاس جۇمىس ءجۇرىلىپ جاتتى. باس شۇجي شي جينپيڭ ماڭاڭنان جۇڭگو ەكونوميكاسى دامۇىنىڭ قۇاتتى سەرپىندىلىگىن جانە وڭىرلەر سەلبەستىگىنىڭ وراسان زور كومەسكى كۇشىن كوردى:

"سزدەردىڭ مەملەكەت مەنشىگىندەگى كاسىپورىندار رەفورماسىن تەرەڭدەتۋ بارىسىندا، اسىرەسە، چاڭجياڭ اتراۋىن ءبىر تۇلعالاندىرىپ دامىتۋدا ورايدى مىقتى يگەرىپ، وڭتايلى ساتتە العا ۇمتىلىپ، چاڭجياڭ اتراۋىمەن ورگانيكالى ۇشتاسىپ، ونان ارى دامىپ، زورايۋلارىڭىزدى ءۇمىت ەتەمىن. ورايى سىزدەردىڭ قولدارىڭىزدا".

باس شۇجي انحۇيداعى جاۋاپتى جولداسقا ءتۇزدىلىس ـ مەحانيزم رەفورماسىن تەرەڭدەتىپ، قالالاردىڭ نەگىزدىك قۇرىلىعى، ەكولوگيالىق ورتا جانە شارۋاشىلىق ـ ساۋدا ورتاسى قۇرىلىسىن كۇشەيتىپ، چاڭجياڭ اتراۋىنداعى ورتالىق قالالارمەن جالعاستاتىن جول قاتىناسى تورىن ىركىلىسسىزدەندىرىپ، ءوندىرىستىڭ، تۇرمىستىڭ قولايلىلىق، جانعا جايلىلىق دەڭگەيىن جوعارىلاتىپ، چاڭجياڭ اتراۋى وڭىرىنە ويىساتىن قارجى، تەحنيكا، كاسىپ سالالارى، دارىندىلار سياقتىلاردى اناعۇرلىم ويداعىداي باۋراۋدى جانە قابىلداۋدى تاپسىردى.

اڭگىمە ءماجىلىس 3 ساعاتتان ارتىق جالعاستى. كوپشىلىك ناتيجەلەردى اۋىزعا الىپ، ماسەلەلەردى ورتاعا سالىپ، ورتاق تانىمعا ۇمتىلىپ، ۇتىمدى شارالار ۇسىنىپ، كوسىلە كەڭەستى. باس شۇجيدىڭ ماڭىزدى ءسوزى چاڭجياڭ اتراۋىن دامىتۋعا ايقىن باعدار كورسەتتى.

"چاڭجياڭ اتراۋىن ءبىر تۇلعالاندىرىپ دامىتۋ ءبىر كۇندىك شارۋا ەمەس، بىزدە تاريحي سابىرلىلىق تا، ۋاقىتپەن جارىسىاتىن كوكەي تەستىلىك سەزىمى دە بولۋ كەرەك، ۇزاق بولاشاقتى جوسپارلاۋمەن بىرگە، قازىرگى ىستەردى دە تىندىرۋىمىز كەرەك. 3 ولكە، ءبىر قالا مەن قاتىستى تاراۋلار پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ شەشىمدەرى، ورنالاستىرۋلارى بويىنشا، جۇرەكتىلىكپەن جاۋاپكەرشىلىك ارقالاپ، ىرىقتىلىقپەن ىسكەرلىك كورسەتىپ، باتىلدىقپەن قامال الۋ كەرەك. ءىس جۇزىندەگى شعار ءتۇيىن ەتىپ، '14ـ بەسجىلدىق' مەزگىلىندەگى چاڭجياڭ اتراۋىن ءبىر تۇلعالاندىرىپ دامىتۋ جوسپارىن اتقارۋ جوباسىن جاساپ، اناعۇرلىم مول جەتىستىككە ۇزدىكسىز قول جەتكىزۋ كەرەك".

ءۇشىنشى، حالىقتىڭ ماڭگى ادال قىزمەتشىسى بولدى

عاسىرعا جۇىق ايىنى اسقاق كۇرەس بارىسىندا، پارتيامىزدىڭ كىشكەنەدەن زورايىپ، السىزدەن كۇشەيە الۋىنىڭ ءتۇبىرلى سەبەبى جۇڭگو حالقىن باقىتقا كەنەلتۋ، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۋىن جۇزەگە اسىرۋ سىندى اۋەلگى ماقساتپەن بورىشقا باستان ـ ايىق تاباندى بولۋىندا جانە ونى امالياتتا ايگىلەۋىندە، قاشاندا حالىق بۇقاراسىمەن ەتەنە قارىم ـ قاتىناستى ساقتاۋىندا جاتىر.

قىزمەت تەكسەرۋ كەزىندە، باس شۇجي شي جينپيڭ قاي جەرگە بارسا دا، بۇقارانىڭ اڭگىمەسىن ەڭ كوپ اۋىزعا الىپ وتىردى. ۋاڭجيابا توسپا تيەگىندە جانە مىڭۋا تاسقىن سۋىن ىركۋ اۋماعىندا، ول اپاتقا ۇشىراعان بۇقارانىڭ ءوندىرىس، تۇرمىسىن قالپىنا كەلتىرۋ مەن قينىشىلىعى بار بۇقارانىڭ جۇمىستانۋ جاعدايىنا ايرىقشا ءمان بەردى؛ ما ـ انشاندىعى شۇەجياۋا ەكولوگيالىق باقشاسىندا، ول بالىق اۋلاۋدان شەگىنگەن بالىقشىلاردىڭ جاعاعا شىققان سوڭ ورنىعىپ قالا الۋىن، بايي الۋىن قامتاماسىز ەتۋدى قاداعالاي تاپسىردى.

ونىڭ چاۋحۋ كولىنىڭ جاعاسىندا چاڭجياڭنان ءوتۋ شايقاسىنىڭ ەسكەرتكىش سارايىنا كىرۋدى اناعۇرلىم ەرەكشە مانگە يە ەدى.

71 جىلدىڭ الدىندا، ازاتتىق سوعىسىنىڭ ەڭ سوڭعى ۇلكەن شايقاسى چاڭجياڭ وزەنى بويىندا جۇرگىزىلۋ الدىندا تۇردى. حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ چاڭجياڭ وزەنىنەن ءوتۋىن توسۋ ءۇشىن، گومينداڭ ارمياسى جاعاداعى قايىقتاردىڭ بارلىعىن داريانىڭ تۇسىنە تىگىنە اكەتتى، اكەتە الماعاندارىن سول جەردە شاقتى نەمەسە وزەنگە، كولگە باتىرىپ جىبەردى. حالىق بۇقاراسىنىڭ قولداۋىندا، جارتى ـ اق ايدىڭ ىشىندە، حالىق ازاتتىق ارمياسى 10 مىڭنان استام قايىق، 20 مىڭنان استام قايىقشى جيناپ ۇلگىرىپ، حالىق ازاتتىق ارمياسى ءبىر جولدا گومينداڭ كەرتارتپاشىلارىنىڭ ازاپتانىپ ءجۇرىپ جاساعان چاڭجياڭ قورعانىس شەبىنىڭ تاس ـ تالقانىن شىعارعان ەدى.

باس شۇجي شي جينپيڭ ايرىقشا تولقىپ بىلاي دەدى: "حۇايحاي شايقاسىنىڭ جەڭىسىنە بۇقارانىڭ قول اربامەن قاۋىرت جۇمىس ىستەۋىنىڭ ارقاسىندا قول جەتتى، چاڭجياڭنان ءوتۋ شايقاسىنىڭ جەڭىسىنە بۇقارانىڭ كىشكەنە قايىقتارمەن تاسىمال جۇمىسىن قاۋىرت جۇرگىزۋىنىڭ ارقاسىندا قول جەتتى. ءارقانداي ۋاقىتتا ءبىز اۋەلگى ماقساتتى ۇمتىلۋىمىز، بورىشتى ەستە بەرىك ساقتاۋىمىز، حالىق سىندى ءتۇپ تورىندى ۇمتىلىپ، حالىقتىڭ ماڭگى ادال قىزمەتشىسى بولۋىمىز كەرەك".

انحۇي ولكەلىك پارتكوم مەن ولكەلىك ۇكىمەتىنىڭ قىزمەت مالىمەتىن تىڭداعاندا، باس شۇجي حالىقتىڭ كۇشىن قايتالاي دارىپتەدى. "حۇبەي، حنان، انحۇي، جياڭسۋ رايونىندا قىزىل تۇدىڭ 28 جىل قۇلاماي تۇرۋىنىڭ، جاڭا 4 ـ ارميانىڭ جياڭحۋاي دالاسىندا جاۋمەن سوڭىنا دەيىن ەرلىكپەن شايقاسا الۋدىڭ، ليۋ بوچىڭ، دىڭ شياۋپيڭ قوسىنى مىڭ شاقىرىم جولدى باسپ دابيەشان تاۋىنا كىرىپ تياناقتاپ، تامىر تارتا الۋىنىڭ، حۇايحاي شايقاسىنىڭ تاۋدان قۇلاعان تاستىڭ ەكپىنىندەي جۇرگىزىلۋىنىڭ، ميلليون باتىر داريادان وتەردە جولبارىستاي ارىنمەن العا ۇمتىلۋىنىڭ ءتۇبىرلى سەبەبى پارتيامىزدىڭ حالقىمەن ءبىر نيەتتە بولۋىندا، ارميا مەن حالقتىڭ ءبىر ادامداي ىنتىماقتاسا بىلۋىندە جاتىر".

"جاڭا تيپتى ايدارشا ۋيرۇس وكپە قابىنۋ ىندەتىنە قارسى تۇرۋ، تاسقىننان ساقتانۋ، اپاتتان قۇتقارۋ كۇرەسى پارتيامىز باستان ـ ايىق حالىق ءۇشىن بيىلىك جۇرگىزسە، حالىقتا سۇيەنىپ بيىلىك جۇرگىزسە بولعانى، بارلىق جەردە جەڭىسكە جەتە الاتىندىعىن تاعى ءبىر مارتە كورسەتتى".

(شىنحۇا اگەنتتىگىنىڭ 8 ـ ايدىڭ 23 ـ كۇنى حەفيدان بەرگەن حابارى)

رايونىمىزدا ماڭىزدى ماڭىزدى ماڭىزدى